

УДК 347.635,341.231.14

DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.94.4.14>

СУДОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СПІЛКУВАННЯ З ДИТИНОЮ ЗА КОРДОНОМ, ВИКЛИКИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Гончарова Г.М.,
здобувач,

*Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва
імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України
ORCID: 0009-0007-1397-2270*

Гончарова Г.М. Судові механізми забезпечення права на спілкування з дитиною за кордоном, виклики та трансформації в умовах воєнного стану.

У статті проведено комплексне дослідження судових механізмів, спрямованих на забезпечення права батьків на спілкування з дитиною, яка проживає за кордоном, в умовах дії воєнного стану в Україні. Актуальність теми обумовлена масовим виїздом дітей за межі країни з метою пошуку прихистку, що спричинило виникнення нових правових викликів у сфері сімейних та транскордонних відносин. Автор аналізує трансформацію способів захисту батьківських прав, акцентуючи увагу на переході від традиційних форм особистих зустрічей до дистанційних методів взаємодії.

Особлива увага приділяється зміні судової практики щодо встановлення графіка спілкування з використанням сучасних засобів телекомунікацій. У роботі досліджено процесуальні труднощі, з якими стикаються національні суди при визначенні юрисдикції у спорах, де дитина отримала статус тимчасового захисту в іноземній державі. Розглянуто питання імплементації положень Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей 1980 року та Конвенції про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей 1996 року в контексті збройного конфлікту.

Автор виокремлює ключові перешкоди у виконанні судових рішень, зокрема обмеження фізичного доступу до дитини через неможливість перетину кордону окремими категоріями громадян та складність механізмів міжнародної правової допомоги під час війни. Обґрунтовано необхідність адаптації законодавства до реалій воєнного часу, зокрема через розширення повноважень органів опіки та піклування та впровадження обов'язкових медіаційних процедур у транскордонних сімейних спорах.

У висновках наголошується, що пріоритетом при вирішенні таких справ залишається забезпечення найкращих інтересів дитини, проте механізм судового захисту потребує гнучкості та врахування фактичної неможливості реалізації звичних моделей виховання. Стаття пропонує шляхи вдосконалення процесуальних інструментів для збереження стійких сімейних зв'язків між батьками та дітьми попри територіальний розрив та безпекові виклики.

Ключові слова: батьківські права, право на спілкування, воєнний стан, транскордонні сімейні спори, найкращі інтереси дитини, судова практика, міжнародна юрисдикція, дистанційне виховання.

Honcharova H.M. Judicial mechanisms for ensuring the right to contact with a child abroad, challenges and transformations under martial law.

The article provides a comprehensive study of judicial mechanisms aimed at ensuring the rights of parents to communicate with a child residing abroad under the legal regime of martial law in Ukraine. The relevance of the topic is driven by the mass displacement of children outside the country in search of refuge, which has triggered new legal challenges in the sphere of family and cross-border relations. The author analyzes the transformation of methods for protecting parental rights, emphasizing the shift from traditional forms of personal meetings to remote interaction methods. Special attention is paid to the changes in judicial practice regarding the establishment of communication schedules using modern

telecommunication tools. The paper examines the procedural difficulties faced by national courts in determining jurisdiction in disputes where a child has received temporary protection status in a foreign state. The implementation of the 1980 Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction and the 1996 Hague Convention on Parental Responsibility and Protection of Children is considered within the context of the armed conflict. The author identifies key obstacles to the enforcement of court decisions, including restricted physical access to the child due to border crossing limitations for certain categories of citizens and the complexity of international legal assistance mechanisms during wartime. The necessity of adapting legislation to wartime realities is justified, particularly through expanding the powers of guardianship authorities and introducing mandatory mediation procedures in cross-border family disputes. The conclusions emphasize that the best interests of the child remains the priority in such cases, yet the judicial protection mechanism requires flexibility and consideration of the factual impossibility of implementing usual parenting models. The article suggests ways to improve procedural instruments for maintaining stable family ties between parents and children despite territorial separation and security challenges.

Key words: parental rights, right to communication, martial law, cross-border family disputes, best interests of the child, judicial practice, international jurisdiction, remote parenting.

Постановка проблеми. З моменту повномасштабного вторгнення іноземних військ в Україну значна кількість жінок разом з дітьми рятуючись від військової агресії вимушені були виїхати за межі України. За таких непередбачуваних обставин жінки та діти лишаються проживати в країні, яка надала притулок, а чоловіки, в силу об'єктивних обставин, залишаються надалі проживати в Україні.

У продовж майже двох календарних років, тисячі сімей вимушені проживати окремо, що фактично призводить до втрати сімейних та психоемоційних зв'язків, в першу чергу між подружжям, як наслідок криза сімейних відносин і розірвання шлюбу з супутніми спірними питаннями.

Мета даної статті полягає у комплексному аналізі трансформації судових механізмів, що забезпечують реалізацію права на спілкування з дитиною, яка перебуває за межами України внаслідок воєнної агресії. Дослідження спрямоване на виявлення правових колізій та практичних перешкод, які виникають у процесі транскордонного виконання судових рішень під час дії воєнного стану.

Автор прагне обґрунтувати необхідність адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів (зокрема Гаазької конвенції) та виробити рекомендації щодо вдосконалення процедур дистанційної участі у судових процесах. Кінцевою ціллю є розробка дієвого алгоритму захисту інтересів дитини та збереження її зв'язку з батьками, враховуючи виклики безпеки та вимушену міграцію.

Стан опрацювання проблематики. Питання забезпечення прав дитини та батьківських прав традиційно перебувають у центрі уваги таких українських науковців, як Ю. Черняк, І. Жилінкова, С. Фурса, Л. Руснак. Проблематику транскордонних сімейних спорів та застосування Гаазьких конвенцій активно досліджували О. Калатенко та Т. Курило. Проте, незважаючи на ґрунтовну теоретичну базу, більшість напрацювань стосуються мирного часу. В умовах повномасштабного вторгнення проблематика набула нових викликів, які лише починають опрацьовуватися у працях сучасних дослідників та практиків. Зокрема, аналізуються питання дистанційного судочинства, юрисдикційних змін та специфіки взаємодії органів опіки в умовах масової міграції. Стан опрацювання теми свідчить про дефіцит комплексних досліджень, які б поєднували аналіз новітньої судової практики Верховного Суду з особливостями міжнародного співробітництва під час воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Збройна агресія радикально змінила ландшафт транскордонних сімейних відносин. Масовий виїзд дітей за кордон актуалізував проблему реалізації права на спілкування, яке в умовах воєнного стану трансформувалося з площини приватних домовленостей у площину складних юрисдикційних викликів.

Ключовою проблемою стає не лише фізична віддаленість, а й адаптація національного судочинства до реалій, де один із учасників процесу перебуває під іноземною юрисдикцією. Це зумовлює потребу в детальному аналізі того, як традиційні судові алгоритми адаптуються до вимог дистанційного розгляду справ та міжнародної взаємодії

Одним із важливих питань, яке виникає при розірванні шлюбу є участь у вихованні та процес спілкування з дитиною того з батьків, котрий проживає окремо. До повномасштабного вторгнення такі спірні питання, здебільшого вирішувалися в судовому порядку, які розглядалися судами відповідно до юрисдикції встановленої внутрішнім законодавством, зокрема Цивільним процесуальним кодексом України. Разом з тим, останні два роки, при вирішенні такого роду спорів на практиці все частіше постають питання визначення підсудності такої категорії справи саме судам в Україні.

Так, відповідно до норми ст. 497 Цивільного процесуального кодексу України (далі- ЦПК України), підсудність судам України цивільних справ з іноземним елементом визначається цим Кодексом, законом або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Спеціальним нормативним актом, яким є Закон України «Про міжнародне приватне право» у ст. 1 чітко зазначено, що приватноправові відносини в яких хоча б один учасник правовідносин є громадянином України, який проживає за межами України, іноземцем, особою без громадянства або іноземною юридичною особою відносяться до справ з іноземним елементом.

Відповідно до ч. 4 ст. 16 Закону України «Про міжнародне приватне право» особистим законом біженця вважається право держави, у якій він має місце перебування. З огляду на наведену норму, всі громадяни України які виїхали за межі України рятуючись від війни можуть отримати або статус біженця або тимчасовий захист.

І тут постає питання визначення підсудності спору. Вирішення питання підсудності справ за участю громадян України, які перебувають за кордоном понад рік, ґрунтується на складному балансі між національним процесуальним правом та міжнародними договорами.

Так, згідно з загальним правилом статей 27 та 28 ЦПК України, позов може бути пред'явлений за останнім зареєстрованим місцем проживання відповідача в Україні, проте у випадках, коли обидві сторони мешкають за межами держави, підсудність конкретного суду визначається ухвалою судді Верховного Суду за клопотанням позивача. Однак, така процедура буде застосована виключно у тому випадку якщо у суду, який отримав відповідний позов буде інформація про проживання відповідача за межами України, а головним чином підтвердження того, що відповідач у справі має постійне місце проживання за межами України незалежно від того, що в Україні він має також зареєстроване місце проживання.

Разом з тим, ключовим викликом при тривалому перебуванні особи за кордоном є конкуренція юрисдикцій, оскільки Гаазька конвенція 1996 року пріоритетним критерієм визначає «звичайне місце проживання» дитини. Попри те, що термін такого проживання, скажімо понад рік, зазвичай свідчить про зміну такого постійного місця проживання, сучасна українська судова практика під час воєнного стану схиляється до того, що перебування під тимчасовим захистом є вимушеним і не перериває тісного правового зв'язку з Україною. Таким чином, українські суди попри фактичне перебування дитини та її батьків за межами України понад рік, зберігають юрисдикцію щодо захисту прав дитини та регулювання батьківських відносин, розцінюючи перебування громадян за кордоном як тимчасовий захід безпеки, що не позбавляє їх права на правосуддя в рідній державі.

Така позиція на наш погляд є не тільки спірною, а і такою, що не відповідає внутрішньому законодавству України, яким встановлено відповідні процедури щодо реєстрації місця проживання фізичних осіб.

Так, відповідно до Закон України «Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні» встановлено обов'язок громадянина задекларувати місце проживання протягом 30 днів та визначає процедуру, порушення якої веде до притягнення до відповідальності передбаченої КУпАП.

Разом з тим, відповідно до чинного законодавства України (зокрема Постанови КМУ № 858 від 07.10.2020), взяття на консульський облік зазвичай є правом, а не обов'язком громадянина. Однак існують випадки, коли ця процедура стає законодавчо обов'язковою або необхідною для отримання консульських послуг. В умовах воєнного стану чоловіки віком від 18 до 60 років зобов'язані перебувати на військовому обліку. Хоча сам консульський облік формально залишається добровільним, надання будь-яких консульських послуг (оформлення паспорта, довіреностей тощо) для цієї категорії осіб з 2024–2025 років можливе лише за умов наявності актуальних військово-облікових даних, що фактично змушує осіб звертатися до консульств. Перебування на консульському обліку є офіційним підтвердженням місця перебування особи за кордоном, що

може бути використано в суді для підтвердження або спростування факту змінення «звичайного місця проживання» дитини. Однак, громадяни України здебільшого не ініціюють постановку на консульський облік в країні перебування, а у випадку з постановкою на консульський облік дитини виникає ще одне процедурне питання, згода іншого з батьків, того, котрий проживає окремо від дитини в іншій країні. З огляду на зазначене, у випадку виникнення ситуації проживання громадян України – батьків дитини в різних країнах за межами України виникає низка процесуальних питань відносно визначення юрисдикції.

Згідно з Дублінським регламентом II (раніше Дублінська конвенція), європейський регламент, який визначав державу-члена Європейського Союзу, відповідальну за розгляд запиту на надання притулку відповідно до Женевської конвенції (ст. 51) в Європейському Союзі, статус біженця надається у першій країні, кордон якої особа перетнула, тікаючи від війни. Його можуть отримати громадяни України, які залишили територію України через війну, а також особи, які легально проживали на території України, але мають громадянство інших країн.

Питання надання тимчасового захисту регулюються Директивою ЄС 2001/55/ЄС, яка була активована Рішенням Ради ЄС 2022/382 від 04.03.2022 саме для українців. Рада ЄС на засіданні в Брюсселі 4 березня 2022 року прийняла рішення запустити Директиву ЄС 2001/55/ЄС від 20.07.2001 року про тимчасовий захист, яка ніколи раніше не використовувалася і призначена для надання негайної допомоги та захисту біженцям через війну за спрощеним порядком.

Тимчасовий захист не означає отримання статусу біженця відповідно до Женевської конвенції про статус біженців 1951 р., який надає права, аналогічні посвідці на проживання. Втім, особи, які отримали тимчасовий захист в ЄС, можуть у будь-який час подати заявку на отримання статусу біженця.

Право на отримання статусу особи, яка перебуває під тимчасовим захистом мають усі громадяни України та члени їхніх родин, які перетнули кордон 24.02.2022 і пізніше. Кожна країна-член на власний розсуд може надавати тимчасовий захист громадянам України, які приїхали до ЄС до початку війни з різних причин (наприклад, відпустка, відрядження, або ж тікаючи від можливої війни).

Українці можуть легально перебувати зі статусом тимчасового захисту в будь-якій країні Євросоюзу. Він надається одразу після перетину кордону ЄС. Після реєстрації у відповідних органах країни українці можуть одразу користуватися правами наданого статусу.

Як зазначалося вище, статус біжанця та статус особи, яка перебуває під тимчасовим захистом різні, більше того, використовуючи термін «біжанець» Закону України «Про міжнародне приватне право» не містить терміну «тимчасовий захист», відповідно виникає питання, чи розповсюджується дія ч. 4 ст. 16 Закону України «Про міжнародне приватне право» при визначенні особистого закону особи, на особу, яка перебуває під тимчасовим захистом? Вочевидь ні, оскільки ці два юридичні статуси відмінні як за своєю природою так і за юридичним наповненням.

З огляду на зазначене, з метою захисту прав та інтересів громадян України, які виїхали за межі України та отримали тимчасовий захист, зокрема невід'ємного права на справедливий та законний суд, права на вирішення спору, в якому бере участь такий громадянин, необхідно внести зміни до Закону України «Про міжнародне приватне право», а саме, в 4 ст. 16 Закону України «Про міжнародне приватне право», яку викласти в такій редакції, «Особистим законом біженця та/або особи, яка перебуває під тимчасовим захистом вважається право держави, у якій така особа має місце перебування», що дозволить уникати порушень при визначенні підсудності справи уповноваженому суду.

Нормою ст. 66 ЦПК України, права та обов'язки батьків і дітей, крім випадків, передбачених статтями 67, 67¹, 67⁴ цього Закону, визначаються особистим законом дитини або правом, яке має тісний зв'язок із відповідними відносинами і якщо воно є більш сприятливим для дитини.

Таким чином, при відкритті провадження у справі суд зобов'язаний вжити всіх необхідних заходів для встановлення обставин які виникли між сторонами, а головне, чи підсудна ця справа суду в Україні, чи ні.

Визначаючи підсудність такої категорії справ суд має обов'язково звернути увагу на особистий закон кожного учасника, нагадую, що справа обтяжена іноземним елементом оскільки особа, яка отримала статус особи, яка перебуває під тимчасовим захистом, постійно та переважно проживає поза межами України, працює та сплачує податки в країні свого постійного перебування, а відповідно і дитина, яка проживає за межами України та отримала такий статус, статус дитини,

яка перебуває під тимчасовим захистом, в такій категорії справ буде нести особистий закон тієї країни в якій він отримав такий статус особи, яка перебуває під тимчасовим захистом, відповідно і дитина, яка отримала такий статус.

Згідно ч. 1 т. 22 Закону України «Про виконавче провадження» до особистих немайнових прав застосовується право держави, у якій мала місце дія чи інша обставина, що стала підставою для вимоги про захист таких прав, якщо інше не передбачено законом.

З огляду на все зазначене, при відкритті провадження у справі за позовом про визначення регламенту спілкування та участі у вихованні дитини, суд якої країни повноважний розглядати справу і матеріальне право якої країни буде застосовуватися ?

Так, відповідно до Регламенту від 25 червня 2019 року № 2019/1111 «Про міжнародну підсудність, визнання та виконання судових рішень у шлюбно-сімейних справах та справах про батьківську відповідальність, а також про міжнародне викрадення дітей» міжнародна підсудність визначається юрисдикцію судів тієї держави-члена, в якій постійно проживає дитина на момент звернення до суду.

У цьому контексті, слід також враховувати і положення іншого міжнародного документу, а саме Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей 1980 року. Саме ця конвенція є ключовим міжнародним інструментом, спрямованим на захист дитини від шкідливих наслідків її незаконного переміщення або утримування за кордоном.

Червоною лінією та головна філософія Конвенції 1980 року полягає у презумпції, що будь-яка зміна місця проживання дитини без згоди одного з батьків шкодить її інтересам. Якщо детально проаналізувати цей документ, то його основна характеристика полягає у створенні механізму негайного повернення дитини до держави її постійного проживання. Разом з тим, Конвенція 1980 року не вирішує спір про опіку по суті, а лише визначає, що такий спір має розглядатися судом тієї країни, де дитина жила до вивезення. Центральним поняттям тут є «право опіки» та «право на доступ», а головним зобов'язанням держав-учасниць, забезпечення швидких процедур повернення через систему Центральних органів держав-учасниць, зокрема держави громадянства та держави перебування. У контексті воєнного стану ця Конвенція часто стикається з викликами, оскільки відповідачі (зазвичай матері) апелюють до статті 13, яка дозволяє не повертати дитину, якщо існує «серйозний ризик» заподіяння їй психічної чи фізичної шкоди через бойові дії на батьківщині.

Слід звернути увагу, що процесуальні аспекти, питання застосовного права в такій категорії справ врегульовані Гаазькою конвенцією про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей 1996 року, яка визначає, що у випадку якщо питання застосовного права у справах щодо батьківської відповідальності не врегульовано правом Євросоюзу, то необхідно застосувати статтю 15 вказаної Гаазької конвенції, яка визначає, що під час здійснення своєї юрисдикції згідно з положеннями розділу II органи договірних держав застосовують своє національне право.

З огляду на зазначене, Гаазькі конвенції 1980 та 1996 років складають цілісну систему захисту прав дитини, проте мають різну функціональну спрямованість. Конвенція 1980 року є «реагуючим» інструментом, що зосереджений на механізмі негайного повернення дитини у випадку її незаконного переміщення або утримування. Натомість Конвенція 1996 року має ширший, «процесуальний» характер, вона чітко визначає юрисдикцію судів, застосовне право та забезпечує міжнародне визнання і виконання заходів захисту.

Висновки. Якщо документ 1980 року бореться з наслідками правопорушень, то Конвенція 1996 року створює сталий правовий простір для довгострокового захисту інтересів дитини. В умовах воєнного стану це поєднання є критичним, воно дозволяє не лише запобігати свавільним змінам місця проживання дитини, а й легітимізувати рішення українських судів щодо права на спілкування за кордоном, забезпечуючи дієву співпрацю між компетентними органами різних держав.

Таким чином, суд в Україні вирішуючи питання про відкриття провадження у справі щодо встановлення регламенту спілкування батька з дитиною, яка постійно перебуває за межами України в іноземній державі, в якій отримала статус особи, яка перебуває під тимчасовим захистом (до прикладу в Польщі) має повернути позов батькові та роз'яснити, що батько має право звернутися до суду в Республіці Польща суд якої і має право розглядати такого роду спір застосовуючи при цьому як матеріальне так і процесуальне право своєї країни (Польщі).

Разом з тим, суди першої інстанції допускаються помилки підчас визначення підсудності справи такої категорії, керуються при вирішенні питання щодо відкриття провадження у справі загальними правилами визначення підсудності, що закріплені ЦПК України.

Порушення судом правил юрисдикції у спорах про визначення регламенту спілкування з дитиною є фундаментальним процесуальним порушенням, що тягне за собою безумовне скасування судового рішення в апеляційному чи касаційному порядку.

Іноземні суди, особливо в країнах ЄС, розглядають подібні рішення українських судів, винесені без належного врахування фактичної зміни місця проживання дитини, як грубе порушення принципу процесуальної компетентності. На практиці це часто призводить до того, що іноземний суддя може видати власну заборонну ухвалу (*anti-suit injunction*), яка заблокує будь-які спроби виконання українського рішення на території їхньої країни. Аргументація базується на тому, що дитина вже інтегрована в місцеве середовище, а дії української сторони розцінюються як формальне втручання в юрисдикцію держави фактичного перебування. У таких випадках іноземні суди ініціюють новий розгляд справи по суті, повністю ігноруючи встановлений в Україні регламент спілкування через відсутність реального зв'язку суду з поточним місцем проживання дитини. Такий правовий конфлікт не лише виснажує батьків фінансово, а й прямо суперечить принципу найкращих інтересів дитини, оскільки на роки відкладає можливість стабільного та прогнозованого спілкування з обома батьками.

Нажаль, систематичне ігнорування українськими судами правил міжнародної підсудності та винесення рішень щодо дітей, які фактично тривалий час проживають за кордоном, суттєво підіриває міжнародний авторитет вітчизняної системи правосуддя та формує у іноземних партнерів сприйняття України як держави, що схильна до правового ізоляціонізму. У професійній спільноті іноземних суддів це породжує кризу довіри, оскільки українські судові акти починають розцінюватися не як об'єктивні засоби захисту інтересів дитини, а як інструменти правового тиску, що суперечать духу та букві Гаазьких конвенцій. Подібна практика веде до критичних зауважень у звітах міжнародних організацій та Гаазької конференції з міжнародного приватного права, що в результаті ускладнює процеси судового співробітництва та взаємного визнання рішень. Відсутність передбачуваності та ігнорування принципу «звичайного місця проживання» створює враження низької якості судового менеджменту, що прямо суперечить європейським інтеграційним прагненням України у сфері юстиції та робить українські судові рішення вразливими до повної ревізії або блокування іноземними компетентними органами.

Для усунення юрисдикційних порушень вітчизняним судам необхідно змінити існуючий формальний підхід на необхідний змістовний. Ключовим кроком у цьому напрямку є ретельна перевірка фактичного «звичайного місця проживання» дитини, а не лише її реєстрації в Україні. У разі тривалого перебування дитини за кордоном слід активніше застосовувати механізм передачі юрисдикції іноземному суду згідно з Конвенцією 1996 року. Також важливо забезпечити належне дистанційне правосуддя та чіткі критерії від Верховного Суду щодо збереження зв'язку дитини з Україною.

Тільки тісна співпраця з Центральними органами та міжнародними судовими мережами дозволить розв'язувати конфлікти ще на стадії відкриття провадження, забезпечуючи виконання рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей від 25 жовт. 1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_188.
2. Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей від 19 жовт. 1996 р. URL: [rada.gov.ua](https://zakon.rada.gov.ua/go/995_188).
3. Сімейний кодекс України, Закон України від 10 січ. 2002 р. № 2947-III. URL: [rada.gov.ua](https://zakon.rada.gov.ua/go/2947-III).
4. Про правовий режим воєнного стану, Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: [rada.gov.ua](https://zakon.rada.gov.ua/go/389-VIII).
5. Постанова Верховного Суду від 14 грудня 2022 року у справі № 361/4443/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: court.gov.ua.
6. Справа «М. С. проти України» (Заява № 2091/13), Рішення Європейського суду з прав людини від 11 лип. 2017 р. URL: [rada.gov.ua](https://zakon.rada.gov.ua/go/2091/13). Щодо окремих питань здійснення правосуд-

дя в умовах воєнного стану, Лист Верховного Суду від 15 серп. 2022 р. № 1421/0/2-22.
URL: court.gov.ua.

7. Про порядок виконання на території України Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, Постанова Кабінету Міністрів України від 10 лип. 2006 р. № 952. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/952-2006-%D0%BF>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 13.03.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 23.04.2026
Дата публікації: 10.05.2026

© Гончарова Г.М., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0